

CONCLUZIILE ȘI RECOMANDĂRILE COMITETULUI ONU PENTRU ELIMINAREA DISCRIMINĂRII FAȚĂ DE FEMEI CU PRIVIRE LA ROMÂNIA¹

În cadrul celei de a 67-a sesiuni a fost realizată evaluarea periodică a României privind implementarea Convenției ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor.

Raportul Comitetului ONU cuprinde o serie de observații și recomandări de ordin general, dar și cu privire la teme specifice: accesul femeilor la justiție, problema stereotipurilor, violența împotriva femeilor, traficul și exploatarea sexuală, reprezentarea politică, educația, piața muncii, sănătatea, situația femeilor din mediul rural, femeile migrante, femeile care se confruntă cu discriminarea multiplă, căsătoria și relațiile de familie.

În continuare prezentăm o sinteză a principalelor concluzii și recomandări ale Comitetului ONU:

Recomandări generale

Parlamentului României îi revine un rol crucial în implementarea Convenției. Puterea legislativă trebuie să ia toate măsurile pentru ca recomandările acestei sesiuni a Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării față de femei să fie puse în aplicare până la următoarea raportare din 2021.

În privința vizibilității și a invocării Convenției în legislația națională, Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că nu este invocată Convenția în mod direct, nu este îndeajuns de aplicată în România de către instanțele de judecată și nici nu este cunoscută de către public. De asemenea nu există date statistice privind femeile care și-au susținut dreptul la nediscriminare și la egalitate invocând fie prevederile Convenției, fie legislația națională în domeniu. Acest fapt indică o slabă cunoaștere a Convenției și Protocolului opțional din partea

celor care lucrează în justiție și de către femei în general. De aceea Comitetul recomandă statului să întreprindă cursuri de formare pentru personalul din justiție (avocați, procurori, judecători) pentru invocarea Convenției în justiție atunci când este vorba despre discriminarea femeilor. Totodată statul trebuie să desfășoare campanii de informare a femeilor cu privire la drepturile lor.

Statul român trebuie să îmbunătățească colectarea datelor pentru toate domeniile. Aceste date sunt foarte importante pentru că oferă instrumentele de identificare eficientă a cazurilor de discriminare multiplă și de măsurare a impactului politicilor și strategiilor pentru egalitatea de gen.

Accesul la justiție

Statul român trebuie să implementeze campanii de informare a femeilor asupra dreptului lor de a se adresa justiției în caz de discriminare și violență. Principala problemă identificată de Comitet este lipsa de încredere a femeilor în sistemul judiciar, stigmatizarea lor de către reprezentanții statului, precum și lipsa de informații. Din această cauză există un număr foarte mic de plângeri penale, în cazuri de violență psihologică, hărțuire sexuală sau viol marital.

Statul român nu asigură posibilitatea femeilor cu venituri scăzute să acceseze măsurile de protecție oferite de lege. Toate cazurile de violență asupra femeilor trebuie investigate eficient, iar agresorii să fie pedepsiți în funcție de gravitatea faptelor.

Pentru ca femeile să se poată simți în siguranță atunci când se adresează justiției, Statul este obligat să nu mai facă publică identitatea victimelor sau martorilor și să asigure programe și asistență pentru protecția acestora. În prezent, numele victimelor sunt publicate online în cadrul procesului de obținere a ordinului de protecție.

Mecanisme naționale de promovare a femeilor

Se recomandă consolidarea activității Agenției Naționale pentru Șanse Egale pentru Femei și

¹ Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Concluding observations on the combined seventh and eighth periodic reports of Romania, CEDAW/C/ROU/CO/7-8, publicat la 24 iulie 2017.

Bărbați prin alocarea unor resurse umane, tehnice și financiare adecvate și prin introducerea unor mecanisme eficiente de monitorizare și raportare privind Legea nr. 202/2002 atât la nivel central cât și local. De asemenea, se recomandă o mai bună colaborare cu societatea civilă pe această temă, precum și aplicarea unor sancțiuni în caz de neconformare.

În formularea noii strategii naționale privind egalitatea de gen să se ia în considerare prezentele recomandări:

În noua strategie privind egalitatea de gen și măsuri privind violența domestică, dar și în toate strategiile guvernamentale viitoare, să se aplice principiul transversalității, așa cum este definit acesta prin Legea nr. 202/2002 prin integrarea politicilor de gen și prin alocarea unor resurse financiare adecvate. De asemenea, să se desemneze persoane de contact pentru probleme de gen în ministere și instituțiile relevante la nivel local, național și regional.

Să se adopte în cooperare cu organizațiile de femei, un plan național de acțiune pentru implementarea Rezoluției Consiliului de Securitate 1325(2000) privind femeile, pacea și securitatea.

Stereotipuri și practici dăunătoare

Deoarece în manualele școlare din România mai există încă stereotipuri discriminatorii de gen și etnice, se recomandă revizuirea acestor manuale, educația de gen va trebui să devină materie obligatorie în curriculum, fiind necesară și formarea corespunzătoare a cadrelor didactice.

Comitetul și-a exprimat îngrijorarea cu privire la imaginile stereotipe și degradante în care sunt portretizate femeile în mass-media, mai ales femeile române.

Reapariția recentă a discursului stereotip al unor personalități politice sau religioase în legătură cu drepturile la sănătate sexuală și reproductivă ale femeilor sunt amplificate prin afișarea de imagini stereotipe privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în societate și în familie prin intermediul mijloacelor de informare în masă.

Căsătoriile înainte de 18 ani sau căsătoriile forțate au un impact negativ asupra școlarizării fetelor de etnie romă. De aceea statul român trebuie să elimine din legislație excepțiile care

permit căsătoriile înainte de 18 ani și să asigure pedepsirea celor care perpetuează această practică dăunătoare.

Violența împotriva femeilor

Comitetul apreciază prezentarea în Parlament a proiectului de lege pentru armonizarea legislației naționale privind violența împotriva femeilor cu prevederile Convenției de la Istanbul, dar își exprimă îngrijorarea cu privire la lipsa datelor privind numărul plângerilor și al deciziilor judecătorești privind discriminarea împotriva femeilor. Printre problemele care trebuie remediate se numără: lipsa de monitorizare a situațiilor în care ordinul de protecție este încălcat de către agresor, faptul că ordinul de protecție poate fi emis doar dacă victima prezintă un certificat medico-legal; nu sunt investigate de către poliție toate cazurile în care agresorul continuă să hărțuiască victima. Statul român nu asigură la nivel național un număr suficient de adăposturi pentru victimele violenței domestice, iar accesul la consiliere juridică și psihologică rămâne restrâns.

Comitetul recomandă necesitatea introducerii de urgență în legislație a ordinelor de Protecție emise de Poliție, pe lângă cele emise de instanțele de judecată. De asemenea, se recomandă implementarea unor măsuri pentru prevenirea retragerii plângerii penale de către victime; asigurarea sesizării din oficiu pentru cazurile de violență; eliminarea oricăror proceduri de mediere pentru cazurile de violență domestică.

O altă recomandare este și să se garanteze accesul gratuit la asistență juridică în procedurile legate de ordinea de protecție, să se îmbunătățească colaborarea dintre polițiști și lucrătorii sociali în investigarea violenței împotriva femeilor și fetelor și să se ia măsuri împotriva hărțuirii și a încălcării ordinului de protecție.

Adăposturi pentru victimele violenței domestice trebuie să fie disponibile pe tot teritoriul țării și să aibă capacitatea de a oferi accesul gratuit la servicii medicale și consiliere psihologică.

Traficul și exploatarea sexuală

Comitetul recomandă adoptarea unei noi strategii împotriva Traficului de persoane care să aibă

în vedere îmbunătățirea situației socio-economice a femeilor pentru a elimina vulnerabilitatea de a fi traficate. Strategia trebuie să cuprindă atât modalități de identificare a victimelor potențiale, cât și facilitarea reintegrării victimelor. O atenție specială trebuie acordată grupurilor vulnerabile: femeile din mediul rural, femeile de etnie romă, migrante, fete și femei abuzate sexual sau de rețele de cerșetorie. Se mai recomandă încurajarea raportării cazurilor de violență prin garantarea anonimității victimei.

Statul trebuie să asigure consolidarea capacității în ceea ce privește traficul, identificarea victimelor și modalitățile de abordare a acestora pentru judecători, procurori, ofițeri de poliție, polițiști de frontieră și inspectori de muncă și introducerea de inspecții proactive pentru identificarea victimelor traficului la locul de muncă și la agențiile de recrutare.

Statul român trebuie să garanteze victimelor accesul la adăposturi, la servicii de sănătate, și de consiliere juridică, precum și asistență psihologică, inclusiv prin finanțarea organizațiilor neguvernamentale care oferă aceste servicii.

Trebuie armonizate prevederile Codului Civil și Codului Penal astfel încât prostituția să fie legalizată iar lucrătoarele sexuale să nu mai fie amendate.

Comitetul a luat act cu îngrijorare de refuzul autorităților locale de a elibera acte de identitate pentru femeile lucrătoare sexuale. Fără acte de identitate aceste femei sunt lipsite de servicii de protecție socială și le este dificil să se integreze pe piața muncii. Statul român trebuie să asigure eliberarea actelor de identitate și să sancționeze autoritățile locale care refuză acest lucru.

Se mai recomandă colectarea și analiza datelor statistice privind exploatarea femeilor prin prostituție; suspendarea amenzilor administrative pentru aceste femei; organizarea de cursuri pentru judecători, procurori, polițiști, funcționari publici privind noile prevederi ale Codului Penal legate de prostituție.

Trebuie căutate cauzele care stau la baza exploatarea acestor femei și fete prin prostituție. Printre aceste cauze se numără și sărăcia. Femeilor trebuie să li se ofere alte alternative de obținere a unor venituri, programe de alfabetizare

și educație de la o vârstă fragedă dar și programe de reintegrare socială pentru cele care doresc să înceapă o nouă viață.

Participarea și reprezentarea femeilor în viața politică și publică

Comitetul recomandă să se analizeze cauzele principale care împiedică participarea femeilor în viața publică și politică și să se elaboreze strategii care să înlăture aceste bariere, în special pentru femeile care aparțin unor minorități etnice. Luând notă de faptul că România are încă o reprezentare scăzută a femeilor în Parlament, ministere, primării, consilii locale, comitetul recomandă o creștere a numărului femeilor aflate în posturi de conducere în instituții de stat și în administrația centrală și locală, în spiritul egalității de șanse și al participării echitabile a femeilor și bărbaților în posturi de conducere. Se precizează că trebuie implementat un mecanism care să monitorizeze aceste aspecte.

Statul român trebuie să adopte cotele de gen pentru asigurarea parității de gen în rândul candidaților politici. Este recomandată alternarea pe listele electorale a candidaților femei și bărbați și evitarea plasării sistematice a femeilor pe locurile neeligibile.

Se recomandă: furnizarea unor cursuri de formare pentru femei privind abilitățile de conducere și adoptarea de măsuri speciale temporare, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Convenție și cu Recomandarea generală nr. 25(2004) a Comitetului privind măsurile temporare speciale; introducerea de stimulente și sancțiuni pentru a asigura respectarea prevederilor legale în vigoare pentru accelerarea participării femeilor în viața politică și publică și consolidarea rolului de monitorizare al Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați în această privință.

Educație

O atenție specială trebuie acordată îmbunătățirii infrastructurii școlare în mediul rural, inclusiv în zonele cu populație minoritară și zonele unde trăiesc comunități care se confruntă cu sărăcia, pentru a reduce diferențele sociale în accesarea educației obligatorii dar și pentru a

preveni și elimina segregarea la clasă. Rata mare de abandon școlar și rezultatele școlare mai slabe pentru populația romă și pentru populația săracă măresc riscul de excluziune socială și de sărăcie.

Este necesară o mai bună instruire a cadrelor didactice privind drepturile femeilor și egalitatea de gen. Este urgentă revizuirea manualelor școlare pentru a cuprinde referințe la rolul istoric al femeilor și contribuțiile lor culturale și științifice. În prezent, atât manualele școlare cât și unii profesori perpetuează stereotipurile de gen.

Eliminarea stereotipurilor și barierelor care le împiedică pe fete să acceseze domenii de studii masculinizate, precum știința și tehnologia. Remedierea situației actuale, prin care deși mai multe femei decât bărbați sunt înscrise în învățământul universitar, acest lucru nu se reflectă pe piața muncii unde femeile rămân sub-reprezentate.

Piața muncii

Crearea mai multor oportunități pentru femei pe piața muncii, în special în zonele rurale, să se garanteze participarea acestora la sistemul de pensii, accelerarea punerii în aplicare a planurilor de promovare a repartizării egale a responsabilităților interne și familiale între bărbați și femei și creșterea numărului de servicii accesibile și facilități de îngrijire de calitate a copiilor în întreaga țară.

Rata șomajului este mai ridicată la femei, mai ales femeile rome și femeile din mediul rural. Acest lucru, împreună cu împărțirea inechitabilă a muncii domestice, alături de lipsa creșelor și grădinițelor, rezultă în pensii mai mici sau deloc pentru femei.

Statul român trebuie să se asigure că este respectată plata egală la muncă de valoare egală. Deși există legislație în domeniu, încă persistă diferența de remunerare între femei și bărbați.

Trebuie să e asigurată o participare crescândă a femeilor în consiliile de administrație ale marilor companii private, prin introducerea unor cote în cazul companiilor listate la Bursa de Valori București.

Statul român trebuie să dezvolte un sistem sigur și confidențial pentru depunerea plângerilor referitoare la hărțuirea sexuală și discriminarea de gen la locul de muncă.

Trebuie luate măsuri corective pentru îmbunătățirea accesului femeilor la împrumuturi și credite.

Femeile migrante

Comitetul este preocupat de rapoartele privind abuzul, formele contemporane de sclavie și exploatarea sexuală a femeilor române care sunt lucrătoare agricole sezoniere în Italia, precum și exploatarea forței de muncă a femeilor chineze în industria textilă din România.

Comitetul recomandă să se dezvolte o politică de migrație a forței de muncă în condiții de siguranță pentru a proteja drepturile omului și drepturile femeilor migrante, în conformitate cu recomandarea generală nr. 26 (2008) a Comitetului privind lucrătorii migranți femei și să consolideze capacitatea și mandatul inspectorilor care efectuează inspecții informale la locuri de muncă, cum ar fi gospodăriile particulare, ca reacție la primirea unor acuzații credibile de încălcări grave ale standardelor de muncă.

De asemenea, încurajează Statul să ratifice Convenția privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora și Convenția OIM privind lucrătorii locali din 2011 (nr. 189).

Sănătatea

Comitetul își exprimă îngrijorarea privind accesul limitat la servicii de sănătate al femeilor rome, femeilor cu dizabilități, femeilor migrante, femeilor care trăiesc cu virusul HIV/SIDA, femeilor fără adăpost, femeilor în vârstă. Închiderea spitalelor, mai ales în zonele rurale, exodul personalului medical, lipsa echipamentelor moderne, lipsa serviciilor comunitare, lipsa asigurărilor medicale pentru multe categorii sociale, sunt cauze care explică cifrele mari pentru mortalitatea maternă, mortalitatea infantilă, cancerul de sân, sarcinile la adolescente.

Este necesară asigurarea accesului la servicii de sănătate și de planificare familială, precum și la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, în special în zonele rurale, pentru femei gravide, femei în vârstă, femei cu dizabilități, femei migrante și femei rome, inclusiv prin reformarea sistemului de sănătate și luând în considerare

îndrumarea tehnică a Oficiului Înaltului Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului privind aplicarea unei abordări bazate pe drepturile omului la punerea în aplicare a politicilor și programelor de reducere și prevenire a mortalității și a morbidității la copii sub 5 ani.

Să se asigure accesul tuturor femeilor la servicii de sănătate a reproducerii și planificare familială. Statul trebuie să introducă în programa școlară predarea obligatorie a noțiunilor despre educație privind sexualitatea și drepturi reproductive, incluzând educația despre contracepție, infecții cu transmitere sexuală, violență sexuală și violență domestică.

Comitetul subliniază importanța accesului neîngrădit la avort în condiții de siguranță și își exprimă îngrijorarea privind clauza de conștiință ridicată de unii medici și unele spitale. Legislația trebuie să interzică instituțiilor medicale să se folosească de clauza de conștiință, să definească clar contextul în care medicii o pot invoca și să se asigure că femeile sunt îndrumate către alt personal medical.

Statul trebuie să sporească gradul de conștientizare cu privire la mijloacele de contracepție și la drepturile reproductive și de sănătate și să garanteze disponibilitatea și accesibilitatea formelor moderne de contracepție pentru toate femeile și fetele, inclusiv cele din grupurile dezavantajate.

Femeile din mediul rural

Trebuie sporite eforturile de a asigura accesul adecvat al femeilor din mediul rural la apă potabilă, igienă, canalizare, servicii de transport și la alte servicii de bază.

Se recomandă elaborarea unor programe de conștientizare pentru femeile, fetele, bărbații și băieții din mediul rural cu privire la participarea egală a femeilor și fetelor în viața publică și politică, pentru a preveni și a depăși stereotipurile discriminatorii de gen și pentru a elimina violența împotriva femeilor din mediul rural.

Femeile care se confruntă cu forme de discriminare multiplă.

Discriminarea multiplă nu este recunoscută ca atare de legislația națională. Este urgent ca toate

instituțiile statului să țină cont de acest tip de discriminare în toate strategiile propuse.

Se recomandă ca statul să asigure accesul la educație, servicii sociale, la asistență medicală și la asigurări pentru femeile rome, femeile migrante, femeile cu dizabilități și femeile care trăiesc cu HIV/ SIDA, în vederea accelerării realizării egalității de fond pentru acele grupuri care continuă să se confrunte cu forme de discriminare multiplă.

Statul român trebuie să asigure monitorizarea și pedepsirea discursului care incită la ură să colaboreze cu societatea civilă și cu mijloacele de informare în masă pentru a promova imagini pozitive ale femeilor aparținând grupurilor etnice minoritare, femeilor migrate și refugiate.

Comitetul a luat act de situația femeilor rome, care se confruntă cu discursul motivat de ură din partea unor politicieni, cu abuzuri din partea poliției, cu forme de discriminare din partea unor asistenți sociali, sau cu segregarea în maternități și cere statului român să monitorizeze și să sancționeze astfel de comportamente.

Sunt necesare măsuri imediate pentru identificarea copiilor fără acte de identitate pentru a se putea asigura înregistrarea legală a tuturor copiilor, mai ales a copiilor romi, astfel încât să le fie asigurat și acestora accesul la educație, sănătate, servicii sociale și cetățenie.

Comitetul își exprimă îngrijorarea pentru situația femeilor și fetelor cu dizabilități, care suferă de pe urma instituționalizării forțate și a abuzurilor care în unele cazuri chiar le pot provoca moartea. Statul român trebuie să modifice legislația națională conform Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și să pună accentul pe incluziunea fetelor și femeilor cu dizabilități, pe asigurarea unei vieți independente, accesul adecvat la sistemul de sănătate și la sistemul de protecție socială astfel încât să fie evitată instituționalizarea și să se faciliteze raportarea cazurilor de abuz și violență.

Căsătorie și relațiile familiale

Statul român trebuie să ia măsuri legislative pentru a proteja interesele economice ale femeilor în cazul cuplurilor care trăiesc împreună fără a fi căsătorite.

Trebuie abordată în mod adecvat evaluarea nevoilor speciale ale femeilor și copiilor atunci când se hotărăște custodia copilului în cazurile de violență domestică.

Se recomandă înființarea unui mecanism care să ia în considerare capacitatea de a obține venituri și potențialul uman al fiecăruia dintre soții care se despart și care cer custodia copilului, mecanism care să analizeze și segregarea femeii pe motive de sex pe piața muncii și faptul că de multe ori femeile muncesc mai mult decât sunt plătite.

Colectarea și analizarea datelor statistice

Se recomandă o îmbunătățire a colectării și analizării datelor statistice, dezagregate pe sex,

etnie, dizabilitate, vârstă, mediile urban sau rural precum și alți factori relevanți, necesari pentru identificarea unor tendințe în timp, inclusiv cazuri de discriminare multiplă. De asemenea, este necesară o evaluare a impactului și eficienței politicilor și programelor de integrare a politicilor privind egalitatea de gen. Comitetul cere ca astfel de date să fie incluse în următorul raport de țară.

În acest sens, Comitetul atrage atenția statului asupra recomandării sale generale nr. 9 (1989) referitoare la datele statistice privind situația femeilor și încurajează statul să solicite asistență tehnică din partea agențiilor relevante ale sistemului Națiunilor Unite și să-și sporească colaborarea cu asociațiile de femei care ar putea contribui la asigurarea colectării de date exacte.